



Výňatek z knihy

# LOSY V SRDCI EVROPY

Od klasických ke stíracím

Vydalo Nakladatelství Olympia, a.s.  
SAZKA - OLYMPIA 2002  
Edice Sazka  
autor Ivo Kasal



JUDr. Ivo Kasal

(jedenácté pokračování)

## Z ROTAČEK A LISŮ LOSY UKLÁDÁCÍ

Naši prvorepublikoví předkové se ve věcech burzovních aktivit, cenných papírů a různých ekonomických technik vyznali lépe než většina z nás dnes, a to dokonce již poměrně mladí, neboť losy a naděje na výhru bývaly školními příklady a studentům ztrpčovaly život.

Ukládací cenné papíry se zpravidla skládaly z pláště a z vloženého nebo jinak připojeného kuponového archu. Kupující si musel dát pozor zejména na to, aby se číslo, nebo série i číslo pláště, shodovalo s číslem kuponového archu a aby kuponový arch obsahoval všechny kupony, tj. poukázky, na které se vyplácel čtvrtletní, pololetní nebo i celoroční úrok. Také si musel pohlídat, aby nescházel tzv. talon, tj. poukázka, na kterou se vydával nový kuponový arch. Cenný papír bez talonu pak mohl být bezcenný.

Pokud si tedy budoucí dlužník (stát, země, lokální státní správa, ale také soukromý subjekt) chtěl nebo již musel vypůjčit kapitál, mohl rozdělit celý dluh na menší okrouhlé částky a vydat na ně

dílčí dlužní úpisy nebo obligace. Publikace Československé bursovní papíry 1929 – 1930 podle typu splácení celého dluhu rozeznává:

### 1. Renty

nikdy nesplacitelné, nebo alespoň ze strany věřitele nikdy nevypověditelné dluhy.

### 2. Obligace

splacitelné podle určitého plánu v nominální výši, při nichž se určuje losem, který cenný papír se zaplatí. To jsou slosovatelné zápůjčky.

### 3. Půjčky prémiové a loterní

tedy dluhy rozdělené do dluhopisů, kdy se místo úroků nebo místo části úroků vyplácejí výhry. Jestliže se všechny úroky rozdělí na výhry, jsou losy nezúročitelné. Rozdělí-li se jen část úroků na výhry a zbytek se vyplácí na kupony, mluvíme o losech zúročitelných. Většina loterních půjček bývaly nezúročitelných. Slíbil-li dlužník při slosovatelné zápůjčce všem



vylosovaným úpisům příplatky stejnými částkami (prémie), nazýváme tento typ prémiovou půjčkou. Na vylosované obligace se v určitém tahu vyplatí v tomto případě jak nominále, tak ještě pro všechny stejný procentní příplatek. Procento příplatku pro jednotlivé tahy prémiové půjčky může mít tendenci vzestupu nebo sestupu. Prémiová půjčka může být zúročitelná nebo nezúročitelná:

Loterní výpůjčka je tak spojením loterie s obvyčejnou slosovateľnou zápůjčkou, jinými slovy, loterní výpůjčka je zvláštním druhem slosovateľných výpůjček, při které se slibují některým úpisům (losům), taženým podle plánu, příplatky nebo výhry v různé výši. Loterní prvek symbolizovaný touhou po tisku je ukojen možností výhry. Celý obnos loterní výpůjčky býval rozdělen na určitý počet malých částí – losů s běžnými čísly, nebo na série, z nichž každá obsahovala 10, 20, 25 až 100 losů. U tohoto typu výpůjček byly dva druhy tahů – umořovací a výherní. Na los, který byl vylosován v umořovacím tahu, se vyplatilo jeho nominále a majiteli losu se ponechal výherní list, kterým se účastnil dalších výherních tahů. Byl-li los vylosován ve výherním tahu, avšak dosud nikoli v tahu umořovacím, účastnil se dál i tahů umořovacích. Byly ovšem i další dobrovolné praktiky, např. vydávání amortizačních listů u tzv. italských losů atd., ale to přesahuje informativní záměr této části. Někdy byly oba druhy výpůjček (prémiových i loterijních) kombinovány, jako tomu bylo např. u státní losové výpůjčky na podporu stavebního ruchu. V které zemi tyto metody vznikly, nelze přesně určit, ale zdá se, že jejich domovem je Anglie, kde se losová státní zápůjčka vyskytla již koncem 17. století a byla značně rozšířena. Počátkem 18. století byla uzavřena státní prémiová půjčka také ve Francii. V Rakousku dochází ke kontrahování prvé losové půjčky v roce 1795. Tyto zápůjčky neuzavíral jen stát, ale později i města, různé společnosti, bohatí jednotlivci a bankovní



domy. Půjčky byly uzavírány k realizaci nákladných stavebních projektů nebo jiných rozsáhlých podniků, např. stavby chrámů, přístavů, komunikací atd. Snad nejznámějším cílem peněz z uvedených půjček byly úpravy toků Dunaje a Tisy. Vedle popsaných aktivit se v 19. století ve větší míře projevovaly snahy o spojení prvků třídní loterie se spořením obyvatelstva, jak zmíněno v souvislosti se snahou o omezení malé číselné loterie vytvořením slosovateľných vkladních knížek.

Cenné papíry se podle své povahy dělí do dvou kategorií:

1. Emitované najednou všechny hodnoty státního dluhu, veřejné půjčky, prioritní obligace železniční, dopravní či průmyslové a výpůjčky prémiové (losy), vydané najednou kvůli získání prostředků k určitému cíli a účelu. (Rovněž sem můžeme zařadit i slosovateľné akcie.)

*(pokračování příště)*